

✧ Ogustus ✧

Þhl 8

ԳԼԾ ՕՐԵՐԸ

Հոգեկան այս ամուլ շրջաններուն, կարեկցութիւնը կը ջնջուի սիրտե-
րէն, ինչպէս արցունքը աչքերէն: Գուժը տկարութիւն կը նկատուի, իսկ խա-
ղաղութեան ու համերաշխութեան զգացումները՝ խեղճութիւն, որոնց գէմ
կռուելու պարտք կը նկատեն գէշ օրերու ասպետները, բանասարկութեան ամենէն
կեղտոտ և թունալից գէնքերով: Մշակիսինք, հեռացնելու համար ուշադրու-
թիւնները իրենցմէ, շնականօրէն ուրիշներու կը վերազրհն այն բոլոր մեղքերը,
որոնց գործարանն է իրենց հոլին: Միւս կողմէ փոշի ցանելու համար իրենց

ուղղուած նայուածքներու դէմ, աստուածաշնորհներն և պարկեշտութիւն կը կեցածեն, մինչ իրենց հագնին այդ պնդուական զգացումներուն ուրացումովն է լեցուած: Այս տիւրը պատկերին է որ կ'սկսարիէ առաքեալը երբ կ'ըսէ, «Մարդք ապականեալք մտօք և անպիտան ի հաւատս»: Կը կրկնենք, տնտեսական պր. կուսինք և քաղաքական ցնցումներ չէ որ կը կազմեն գէշ օրերը Համայնքն. բու, այլ այն շրջանները՝ երբ մարդը կ'անարգէ իր մէջ Աստուծոյ պատկերը և կը դառնայ անձնամէտ և շահախոյզ, անպատուելով իր բարոյական արժէքները:

Տակաւին, բարոյական այս անզգած օրերուն, ասպարէզէն կը քաշուին բոլոր բարի ազդեցութիւնները, կ'իշխեն միայն հեռն ու նենգութիւնը, շարու. թիւնն ու ոճրապարս մտածումներէն իրենց սնունդը քաշող սև կիրքերը: Մեծամասնութիւնը մարդոց, տկար հոգիներու յատուկ մտայնութեամբ մը, յալու. դութեան և զօրութեան մէջ միայն կ'ուզէ տեսնել արդարութիւնը, կոյմա. ցոյցի սլաքին պէս կոյմ ու տեղ փոխելով նման պարագաներուն:

Տակաւին կը շարունակեն մեր մէջ իրենց գոյութիւնը կարգ մը մարդիկ, որոնք զուհիկ և զձուձ կիրքերէ տարուած պիտի ներեն իրենք իրենց բուննք բարձրացնելու կրօնական ու ազգային այս Հաստատութեանը դէմ, խորհելով թէ այդ կերպով պիտի կարենան կործանել շարիքը, որ այս պարագային իրենց հոգիին մէջն է նստած: Հաստատութիւնը որուն դէմ կը դաւեն ափ մը խելակո. րոյս այդ մարդիկ, նախ կրօնական ու ազգային իրաւասութիւններու և սկզբունք. ներու վրայ հիմնուած Միաբանութիւն մըն է, որ կը ջանայ և կը նիւթէ ամէն օր, որպէսզի նուիրական այս ժառանգութիւնը պահպանուի և աւելի բարգաւաճ վիճակի մէջ դրուի, իր ժողովուրդի զգուանքին և օտարներու յարգանքին առջև:

Որպէսզի այդ Միաբանութիւնը կարենայ իր սրտին այդ պարտքն ու իղձը իրականացնել, անհրաժեշտօրէն պէտք ունի համերաշխութեան, սիրտերու և միտքերու ներդաշնակութեան, այսինքն բարոյական այն ուժերուն, որ մինչև երէկ իրեն կու գար իր անցեալի զգացումէն և ապագայի մտածումէն: Բոլոր անոնք՝ որոնք փորձը կ'ընեն խանդարելու այս Հաստատութեան ներքին խա. զագութիւնը և չար ու հեռ զգացումներէ մղուած կ'ուզեն զօրծողութեամբն հա. կառալը պարտադրել հանրային զգացումին, որ այս շրջանին, հիւանդագին ըսուելու շափ զգայուն դարձած է, առանց կարենալու զատորոշել ցորենը յարդէն և սխալը ճիշդէն, թշնամի են այս Աթոռին: Հոս, յանուն այս նուիրա. կան Ուխտին, Թոյլ՝ կու տանք ինքզինքնուս ըսելու թէ այդ նենգամիտները պիտի չլընան յալոյլ իրենց շար դիտումներուն մէջ, որովհետև կարելի չէ ափ մը յարդի ծուխով ամպոտել փորձել ամբողջ երկինքը, որքան ատեն որ այս Հաստատութիւնէն ներս գտնուին բարի հոգիներ, որ ինչպէս երէկ այնպէս ալ այսօր, կը փորձեն իրենց լաւագոյնը՝ սրբադրելու աւերը և դարմանելու վէր. քերը, որոնք այնքան անմտօրէն պատճառուեցան բռնադրաւիչներէն, սուտի և զրպարտութեան ասպետներէն և այս Հաստատութեան ու մեր ժողովուրդին պատիւն ու շահը ցիւխերու մէջ զլորողներէն:

Յաւալի է նոյնպէս այն պարագան, որ հանրային կարծիք շինող ու վա. րող Հայ Մամուլը, քիչ բացառութեամբ, շատ լայն բացաւ իր դռները ստախօս ու զրպարտիչ գրիչներու, կասկած տալու աստիճանները հանրային այս պաշ.

տօնատարներն ալ պէտք է առատ դարպաս դանձած ըլլային, ամէն ինչ նւթականով գնել փորձող խղճի այս սակարկողներէն, Մեր Մամուլը քայլ մը աւելի առաջ պիտի երթար, յերկրածոյ այս սպաւորութիւններէն տեսութիւններ ճախարակելու, պատճառներու և արդիւններու հետախուզութեամբ, Հետեաբար, Հայ Մամուլն ալ կողմի պիտի վերածուէր, իր ցարդ ունեցած կողմերու և զաղափարներու ուղղութենէն տարբեր գետնի մը վրայ կողմ պիտի փոխէր, շատ յաճախ այրելով իր երէկուան պաշտածը և պաշտելով իր այրել փորձածը, Առանձինն, ուրիշ բաժինի մը մէջ, պիտի անդրադառնանք Մամուլի այս տխուր դերակատարութեան, որ շատ յաճախ չ'անդրադառնար այն աւելին ու վերքերուն՝ զոր, կամայ կամ ակամայ, կը պատճառուին մեր ժողովուրդի խակ ու թերուս մտայնութեանը մէջ, իր տուած սխալ և անտեղի հարուածներէն:

Զորս տարիներէ ի վեր օրէնքին, արդարութեան և ճշմարտութեան տնունով յարակրկնուած սուտերն ու զրպարտութիւնները, ծանօթ հրձիգներու և բռնազրաւիչներու կողմէ, ճիշդ է թէ չեն յալողած շեղեցնել ճշմարտութիւնը իր Պէրլին և դէպի արդարութիւն սլացող իրադարձութիւնները իրենց ընթացքէն. ի վերջոյ կարելի չէ ընդդէմ խթանի աքացել, երբ այդ խթանը ճշմարտութեան պողպատէն է շինուած մանաւանդ, սակայն այս բոլորը կը ծառայեն պղտորելու կարգ մը բարի տրամադրութիւնները, որոնք մինչև երէկ ուրիշ զգացումներով սովոր էին նայելու Ս. Յակոբին, որուն հիմերը Հայ ժողովուրդի անասան հաւատքին վրայ են դրուած, որուն պատերը դարաւոր հայ ռւստաւորներու արցունքով ու իլձերով են ամրացած, որուն շուրջ կը թևածեն լէգէոնները այն մեծ ու բարի հոգիներուն, որոնք իբրև աներևոյթ բայց արթուն պահակներ, կը հսկեն Աստուծոյ փառքին և մարդոց բարիքին համար մշտնջենաւորուող այս նուիրական Ուխտին:

Կիծէն դուրս ելող, կամ դիծը ծուռ տանող մարդոց նկատմամբ արդահատանք ունինք միայն, ըլլա՞ն անոնք Միաբանութիւնէն կամ ժողովուրդէն, որովհետև կը հաւատանք թէ անոնք բոլորը կը տառապին մտաւոր չքաւորութենէն և անոնց հոգին զուրկ է բարձրագոյն գեղեցկութիւններէն, աւելին՝ այդ թշուառամիտները տէր չեն իրենց անձերուն, զանոնք ուրիշներու յանձնած ըլլալուն համար:

Այսօր քիչ չէ թիւը անոնց՝ որոնք կորուսած արժանապատուութեան, սրբութեան, արդարութեան, օրէնքի և պարտականութեան ամէն զգացում, «Մաքաթթ»ի վնասներու նման կ'աղաղակեն, «Լաւը գէշ է և գէշը լաւ»։ Արժանապատուութենէ և բարոյականէ զուրկ մարդոց կանչն է ասիկա, ինքզինքնին պատահականութիւններու ծախած և բարիին ու չարին տարբերութիւնը չփոխած մարդոց կապկածը լուսնին դէմ, իրենց լսնոտած տրամադրութիւնները մեղմելու հեռաւոր ակնկալութեամբ:

Մարդիկ կան մեր մէջ, որոնք մինչև երէկ ազգային ու կրօնական Հաստատութիւններու և զործերու քովէն անգամ չէին համարձակեր անցնիլ։ Այսօր այդ անձանքները ազգային և եկեղեցական կեանքի յարաձայն, ամէն իրաւունք իրենց սեպհականացնել կ'ուզեն, առանց անդրադառնալու իրենց մտքի

ու հոգիի թշուառութեան, որոնք կարծես ի վիճակի չեն զանազանելու եղերականը զաւելտէն և իրաւունքը անիրաւութենէն: Տկարները շատ շուտ կը լըբանան, երբ մարդ մոռնայ իրենց յիշեցնելու և ի հարկին պարտադրելու թէ տկար են: Այդպիսիներ տակաւին երէկ, անմիտ ծիծաղով կը սիրէին նայիլ առնէն կսկծալի տեսարաններու վրայ, տեսարաններ՝ որոնք իրենց սրբութեամբ պիտի պատրաստէին տյսօրուան յաղթանակը: Յաղթութիւններ, որոնք առերեւոյթ իրողութիւններու յեցած, ամօթալի արարքներ պիտի մնան, անպատուելու չափ իրենց համար յանձն առնուած զոհողութիւնները: Մեր խեղճ ժողովուրդը շատ ուշ պիտի կրնար հասկնալ թէ որն էր բուն նպատակակէտը, որուն պէտք էր հասնիլ... , թէ ճշմարտութեան համար քաջութեամբ յանձն առնուած զոհողութիւնները ի վերջոյ յաղթանակի և բարձրացման կ'առաջնորդեն զայն կրող մարդերը:

Այսօրուան փոքրամասնութեան մէջ մնացած եղիկիները, տակաւին մինչև երէկ իրենց իբրի առաջնորդ և ուզտ ծառայող ողորմելի բերնով կ'աղաղակէին, — ձայն բազմաց ձայն Աստուծոյ: Առանց մտածելու թէ մեծամասնութիւնը միշտ կը սխալի, ուղիղը երբեք մեծամասնութեան հետը չէ: Մեծամասնութեան իրաւունք ունենալու վարկածը մէկն է այն ընթացիկ սուտերէն, որոնց դէմ պէտք է իր ամբողջ կորովով բողոքէ ամէն մտածող մարդ: Այդ օրերուն իրենց իրաւունքը պայմանադրուած էր մեծամասնութեան, ոյժի, զրամի և շուտ դիմափոխուող նման օգգականերու վրայ, բայց մանաւանդ աժտին ձեռք բերուած առերեւոյթ յաղթանակին մէջ: Անկայուն է բռնութեան և անիրաւութեան ճամբով ասացուած վաղանցուկ յաշիւութիւնը. անոր զղլխանքին շուտով կը յաշորդեն սրտաթափ ու քանդիչ պատրանք:

Գէշ ժամանակներու ամենէն գէշ իրողութիւններէն մին ալ, մեր ժողովուրդի անիրաւ և անիրաւասու միջամտութիւնն է իրեն չպատկանող հարցերուն: Ձուտ վանական բնոյթ ունեցող հարցերու մէջ կ'երբ ինքն իր մէջ միայն, ու աշխարհիկ դասը իր սահմանէն դուրս պէտք չէ ելլէ: Իրարու օժանդակ և լրացուցիչ տարրեր են կ'երես ու ժողովուրդը, առանց չփոթելու սակայն իրենց իրաւասութեան սահմաններն ու դերը: Անհամաձայն եղանք, կրնանք ըլլալ, մարդկային է ասիկա, այն ատեն կ'անցնինք ներելիին սահմանը, երբ այդ անհամաձայնութիւնը Հաստատութիւնը կործանելու, հեղինակութիւնը և կարգ ու սարքը վերիվայր շրջելու վտանգով կը ներկայանայ մեզի: Երբ օրէնքի անունով օրէնքը կ'ստնակոխուի, այն կ'անոնը՝ որուն ամէն մէկ տառին ներքե Թ. Աթոռոյ պատկառանքն ու հայութեան կամքը կայ: Ձենք երթար առաջ, անպատկառութեան և անգիտութեան առաջնորդուող այս շարժումի ետին աւելի տխուր մտայնութիւններ հաստատելու: Որէնքն ու արդարութիւնը պահ մը խախտեցաւ ոմանց համար, բայց կանգուն է տյսօրուան պատասխանատուներու մտքին մէջ, որոնք կը փորձեն իրենց լաւագոյնը, վառ պահելու այդ ճշմարտութիւնը բոլոր անոնց աչքերուն դէմ, որոնք լոյսերու մէջ խախտափիլ կը սիրեն:

Փոխանակ կոկորդիլոսի արցունքներուն և ամէն ինչ աւերակ և մոխիր տեսնելու հակամտութեան, լաւ կ'ըլլայ որ Աստուծոյ և Ազգին այս Տանը պայծառութեանը և բարգաւաճման համար իրապէս անկեղծ հոգիները ցաւելով

հանդերձ եղած սխալներուն, համակրանքով վերաբերուէին և մանաւանդ միանային այն ճիշդներուն՝ որոնք Սզգին այս դարաւոր ժառանգութեան պահպանման և պայծառութեան համար կ'ըլլան: Իշխանութիւնը Օրէնքին հետ է և փոխադարձաբար: Ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ Սզգին այս Տունը սիրողները ըլլային վանքի վարկին և իշխանութեանը հետ, որպէսզի ցնծար հոգին բոլոր անոնց՝ որոնք Աստուծոյ այս Տանը պայծառութեան շինարարներն իրենց արցունքն ու արիւնը:

Ձենք ուզեր հոս խօսիլ կարգ մը որձևէզ նախանձաւորներու մասին, որոնք ազգային ամէն շարժումի և պայքարի կը նային ձիարշաւի դացող մարդոց մտայնութեամբ, նախապէս ընելով իրենց ընտրութիւնը: Տակաւին ուրիշներ, որոնք մեղսակիցներ կը մնան դաւադիրներուն, կը փորձեն կարելի ամէն չափք, պարարել ուզելու իրենց պարտուած եւր և խորտակուած արժանապատուութիւնը: Ձենք ուզեր իսկ զիտնալ թէ ինչո՞ւ կը նիւթուին այս չարիքները, երբ Ս. Աթոռոյ այժմու վարչութիւնը ամէն ջանք ի գործ կը դնէ արմատախիլ ընելու չարիքը:

Կանխենք ըսելու թէ ծրագրուած նման սպառնալիքները իրենց չար նպատակներուն չեն ծառայեր. ի վերջոյ ամէն զիտակից մարդու համար շատ յստակ է թէ՛ Հաստատութեան սահմանուած ու սահմանուող նիւթական ու բարոյական նպատակները անձերով չեն պայմանաւորուած, այլ կը պատկանին այս նուիրական ժառանգութեանը՝ որ ազգին է: Վստահ ենք թէ մեր ժողովուրդի ողջմտութիւնը, որ այս կարգի ճակատագրական ըրպէսներուն գիտէ ինքզինքը յայտնադործել, թոյլ պիտի չտայ որ թեթեւութեամբ կշռուի ինչ որ դաւերու կնիքով է կնքաւոր:

Ինչ ալ որ ուզեն մտածել այս Աթոռին նկատմամբ կարգ մը անողմիտ չարամիտները, խորտակելու համար այս Հաստատութեան բարոյական ոյժը, ան պիտի շարունակէ իր դերը, որ նիւթական ըլլալէ աւելի հոգեկան է, մարդկային ըլլալէ աւելի աստուածային է: Այս է մեր խորին հաւատքը որ պայմանաւորուած չէ մարդերով: Մենք անոնցմէ չենք որ վնասութեան մուծ ժամերուն կը փորձուին տարակուսիլ այս ազգին հոգիի մեծութեանը վրայ. այդպիսիներ թող գան հոս, Ս. Երկրի այս վեհաժայրին մէջ, տեսնելու մեր քանակով միայն փոքր ժողովուրդին կամքի և Հաւատքի արդիւնքը կազմող ազգային իրաւունքները, ուր կը հանդիսադրուին մեռնիլ չզիտցող ցեղի մը առաւելութիւններն ու յաղթանակը:

Մենք կու գանք այդ ժողովուրդէն, զինուորներ ենք այդ ժողովուրդի դարաւոր իրաւունքներուն և աւանդապահը այդ սրբութեանց: Ձենք վնասած երեք ու չենք վնասիր, որովհետեւ կը հաւատանք հրաշքին՝ որ մեր պատմութեանն է, մեր ժողովուրդին և մեր եկեղեցիին:

Բաց և յստակ են մեր խօսքերը: